

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Туров В.Д.,

аспірант кафедри галузевого права

та загальноправових дисциплін

Відкритого міжнародного університету

розвитку людини «УКРАЇНА»

ORCID: 0009-0003-5004-3148

Туров В.Д. Правове регулювання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві України.

У статті висвітлено актуальні питання правового регулювання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві України. Проаналізовано передумови оновлення чинного законодавства у сфері правосуддя, що стало основою для істотного реформування судової системи України. Особлива увага приділена ролі інформаційних технологій у забезпеченні доступу громадян до правосуддя, що є вкрай актуальним у сучасних умовах, зокрема під час дії воєнного стану.

Досліджено ключові напрями цифровізації судової діяльності та їхній вплив на організацію адміністративного судочинства. Розкрито основні поняття, пов'язані із застосуванням інформаційних технологій, такі як електронний документообіг, автоматизація судових процесів та інтеграція телекомунікаційних підсистем. Правове регулювання використання інформаційних технологій визначено як цілеспрямований вплив адміністративного суду на суспільні відносини шляхом застосування юридичних і технічних засобів для їх упорядкування, охорони та захисту.

Окреслено коло нормативно-правових актів, що регулюють застосування інформаційних технологій у судочинстві, із акцентом на Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», а також положення про функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Зазначено, що ЄСІТС є ключовим інструментом цифровізації судової системи, який сприяє оптимізації документообігу, зменшенню адміністративного навантаження та забезпечує прозорість судових процедур.

Виявлено низку проблем, що ускладнюють ефективне функціонування електронного судочинства. Зокрема, це недостатня технічна оснащеність судів, складнощі з використанням електронних підписів, прогалини в нормативно-правовому регулюванні, а також відсутність уніфікованої практики застосування цифрових інструментів. Наголошено на важливості подальшого вдосконалення законодавчої бази, впровадження сучасних стандартів кібербезпеки, посилення технічної спроможності судової системи та забезпечення рівного доступу до електронних судових послуг для всіх учасників процесу.

Ключові слова: інформаційні технології, правове регулювання, адміністративне судочинство, електронний суд, електронний документообіг.

Turov V.D. Legal regulation of the application of information technologies in administrative proceedings of Ukraine.

The article addresses current issues in the legal regulation of the application of information technologies in administrative proceedings in Ukraine. It analyzes the prerequisites for updating the current legislation in the field of justice, which has served as the basis for significant reforms in the judicial system of Ukraine. Particular attention is paid to the role of information technologies in ensuring citizens' access to justice, which is especially relevant under modern conditions, particularly during martial law.

The study examines key directions of digitalization in judicial activities and their impact on the organization of administrative proceedings. It elaborates on the main concepts related to the application of information technologies, such as electronic document management, process automation, and the integration of telecommunication subsystems. The legal regulation of information technologies is defined as the targeted influence of administrative courts on social relations through the use of legal and technical tools to structure, protect, and safeguard these relations.

The article outlines the scope of legal acts governing the use of information technologies in judicial proceedings, with a focus on the Code of Administrative Procedure of Ukraine, the Law of Ukraine «On the Judiciary and the Status of Judges,» and provisions on the functioning of the Unified Judicial

Information and Telecommunication System (UJITS). It emphasizes that UJITS is a key instrument of judicial digitalization, facilitating the optimization of document circulation, reducing administrative burdens, and ensuring transparency in judicial procedures.

Several challenges hindering the effective functioning of electronic justice are highlighted. These include insufficient technical equipment in courts, difficulties with the use of electronic signatures, regulatory gaps, and the absence of a unified practice in applying digital tools. The study underscores the importance of further improving the legislative framework, implementing modern cybersecurity standards, enhancing the technical capacity of the judicial system, and ensuring equal access to electronic judicial services for all participants in the process.

Key words: information technology, legal regulation, administrative proceedings, e-court, electronic document management.

Постановка проблеми. Вектор європейського розвитку, який задала Україна ще 2012 року тісно пов'язаний із реформуванням майже всіх сфер суспільного життя, не виключенням, в даному випадку, стали реформи органів державної влади, особливо її судової гілки. Стратегією розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки було передбачено зміцнення ролі судової гілки влади в процесі реформування сектору правосуддя та посилення участі у законотворчих процесах, розбудова можливостей формування власного бюджету та системи фінансового управління, взаємодія з громадськістю (PR), наближення до моделі самоврядування й управління, спрямованого на підтримку та розвиток судової системи (на відміну від орієнтації на вказівки та перевірки), запровадження більш ефективних способів оцінки підзвітності та якості системи судочинства (включаючи оцінювання ступеня задоволення громадян роботою судів), а також підвищення доступності правосуддя та єдності судової практики» [1]. Натомість сьогодні, з активним розвитком інформаційних технологій, продовжує існувати необхідність у дослідженні вектору розвитку судової системи України.

Останнє десятиріччя характеризується активним розвитком інформаційних технологій, що торкнулися майже всіх сфер суспільного життя. Цифровізація державних послуг, застосування комп'ютерних технологій у правоохоронних органах, поява нових форм правопорушень, що відбуваються в мережі Інтернет зумовлюють перегляд сучасного стану державної політики у зазначеній сфері. В даному контексті слушною є думка О. Головацької та Я. Литвиненко, що «наразі практично неможливо знайти таку сферу людської діяльності, де б не застосовувалися інформаційні технології. Фахівці вже давно говорять про те, що розпочалося сторіччя інформатизації. В значній мірі саме ступінь розвитку комп'ютерних інформаційних технологій, визначає рівень розвитку тієї чи іншої держави сьогодні. Тому в останні роки в нашій державі приділяють особливу увагу питанням інформатизації, діджиталізації суспільства» [2, с. 154].

На актуальність всебічного дослідження питань удосконалення електронного адміністративного судочинства (з використанням інформаційних технологій) свідчить й той факт, що відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, однією із проблем, що заважають належній реалізації електронного судочинства визначено «недостатній рівень упровадження цифрових технологій у здійсненні правосуддя» [3], дана проблема є актуальною й сьогодні. Тобто, наразі в складних умовах воєнного стану в Україні, питання електронного адміністративного судочинства постають на передній план з метою забезпечення оптимізації роботи суддів та забезпечення безперешкодного доступу громадян до правосуддя.

Мета дослідження: подальше наукове дослідження впливу інформаційних технологій на якість адміністративного судочинства в Україні.

Стан опрацювання проблематики. Питання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві неодноразово ставали предметом наукових та практичних дискусій. Зокрема, можна виокремити праці таких дослідників та науковців як: Р. Арсірій, А. Бежевець, О. Берзаяк, В. Бондаренко, В. Борщенко, Н. Герасимяк, З. Гадецька, Т. Голобородько, Н. Голубев, А. Заїкін, Н. Канюка, С. Ківалов, В. Ключевський, В. Мильцева, О. Музичук, Г. Писаренко, П. Рабінювич, О. Салманова, О. Скакун, А. Штабрат та інші. Праці зазначених вчених складають вагомий доробок для науки адміністративного права, проте сьогодні ряд питань, пов'язаних із застосуванням інформаційних технологій в адміністративному судочинстві залишаються дискусійними, що зумовлює актуальність та своєчасність даної наукової статті.

Окрему увагу варто звернути на роботу «Інформаційні технології у судочинстві» [4] вченого-цивіліста В. Петренка, в якій досліджені питання впровадження комп'ютерних технологій в судочинство України з метою запровадження уніфікованого судового архіву та комп'ютеризації інших даних.

Професор кафедри адміністративно-правових дисциплін, Львівського державного університету внутрішніх справ С. Єсімов досліджував питання застосування інформаційних технологій під час взаємодії сторін із судом на різних стадіях адміністративного судочинства [5].

Праці відомого вченого в сфері адміністративного права О. Буханевича присвячені застосуванню інформаційних технологій під час надання адміністративних послуг в Україні [6].

Виклад основного матеріалу. Введення воєнного стану у лютому 2022 року та запровадження карантину у 2019 році через COVID-19 в Україні, неминуче відобразилося на діяльності судової системи нашої держави. Однак, незважаючи на дані умови доступ громадян до правосуддя та їх право на справедливий суд повинно бути забезпечено належним чином. В даному контексті саме інформаційні технології виступають рушійною силою здатною забезпечити право на справедливий суд, що гарантоване Конституцією України.

Так, першими кроками в зазначеному напрямі стали міжнародні обговорення впровадження інформаційних технологій в судочинство в Україні з реформою судоустрою ще 2014 року, коли основною метою визначено привести у відповідність до європейських стандартів вітчизняне судочинство. І саме реформа 2014 року започаткувала перехід від паперового судочинства до електронного [7]. Подальші намагання перевести судочинство в електронний обіг відбулися у 2016 році з прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де вперше закріплено на рівні нової статті положення про єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (ст. 15-1).

Особливої уваги набувають питання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві, оскільки логічним постає запитання чи буде ефективним використання ІТ-технологій у справах, де однією зі сторін завжди є суб'єкт владних повноважень? Досить вдалою в даному випадку є думка К. Пятигори, яка зауважила, що «запровадження передових інформаційних технологій у судовій системі України суттєво модернізувало діяльність адміністративних судів та зумовило виникнення, поряд із традиційною формою здійснення правосуддя, новий формат судочинства – електронний. Сьогодні стало нормою коли учасники адміністративного процесу за допомогою використання Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – «ЄСІТС») «Електронний суд» мають можливість вчиняти деякі процесуальні дії онлайн через мережу Інтернет, а саме подавати та отримувати процесуальні документи в електронній формі, користуватися шаблонами позовних заяв, апеляційних та касаційних скарг, отримувати тексти виготовлених судом процесуальних документів по справі (судові рішення, судові виклики, повістки тощо), сплачувати судовий збір, подавати електронні докази тощо.» [8, с. 340]. Оскільки завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України – далі КАСУ) [9], доцільним є визначення правового регулювання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві з метою виявлення існуючих проблем та визначення ймовірних шляхів їх вирішення.

Отже, першочерговим вбачаємо визначитися із розумінням базових для даної статті понять та категорій, якими є «правове регулювання», «інформаційні технології», «адміністративне судочинство», «електронний суд».

Вчений теорії та історії держави і права П. Рабінович під правовим регулюванням запропонував розуміти здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, правової охорони та розвитку [10, с. 165].

Інша відома вчена-теоретик О. Скакун дає схоже визначення категорії «правове регулювання» та зазначає, що воно представляє собою здійснюване державою (її органами та посадовими особами) за допомогою права упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону та розвиток. Авторка підкреслює, що правове регулювання може здійснюватися як правовими засобами так й не правовими [11]. З чим важко не погодитися.

Тобто, правове регулювання являє собою цілеспрямований вплив на суспільні відносини, що реалізується за допомогою юридичних та не юридичних засобів (до яких можна віднести інформаційні технології) з метою їх впорядкування, охорони та захисту.

Що стосується категорії «інформаційні технології», слід навести позицію автора І. Бойка, який під інформаційними технологіями вбачає доцільним розуміти переробку інформації на базі комп'ютерних обчислювальних систем [12]. На наш погляд, таке визначення є вузьким, та повною мірою не розкриває сутності досліджуваної категорії.

Слід зауважити, що чинне законодавство України містить визначення поняття «інформаційно-комунікаційні технології», під яким законодавець визначив результат інтелектуальної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік та послідовність виконання операцій для збирання, обробки, накопичення та використання інформаційної продукції, надання інформаційних послуг (п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» [13]. Дане визначення є новим для українського законодавства, а його закріплення є вельми схвальним, оскільки довгий час вітчизняна практика

правозастосування не оперувала даною категорією. В той же час, варто зауважити про необхідність запровадження категорії «інформаційні технології» на доктринальному рівні, оскільки саме остання являє собою цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [14, с. 280].

На нашу думку, інформаційні технології в адміністративному судочинстві – це сукупність організаційно-правових, технічних і процедурних засобів, що забезпечують цифровізацію процесу реалізації норм адміністративного права, спрямованих на вдосконалення судових процедур, підвищення ефективності правосуддя та захисту прав учасників адміністративного процесу.

Наступна категорія – «адміністративне судочинство» – закріплена у положеннях п. 5 ч. 1 ст. 4 КАСУ, а саме: це діяльність адміністративних судів щодо розгляду та вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом [9].

В адміністративно-правовій науці «адміністративне судочинство» розглядається у трьох аспектах: як галузь юридичної науки; як галузь права; як окрема галузь правосуддя [15, с. 14].

У цій статті, адміністративне судочинство буде розглянуто комплексно, з урахуванням зазначених вище аспектів та загально прийнятого розуміння цієї категорії.

Перед тим як розглядати «Електронний суд» як невід'ємну частину ЄСІТС, в першу чергу доречним вбачаємо зазначити про загальну її структуру, до якої входять п'ять елементів або підсистем, кожна із яких додатково складається із декількох модулів. I підсистема йменується загальною й вона складається із таких модулів як: «Електронний кабінет», «Офіційний веб-портал Судова влада України», «Єдиний державний реєстр судових рішень», «Єдиний державний реєстр виконавчих документів», «Відкриті набори даних» та «Автоматизована взаємодія з іншими автоматизованими підсистемами». II підсистема – це Єдина підсистема електронного діловодства судів, органів та установ системи правосуддя, що передбачає такі модулі як: «Електронний суд», «Електронне діловодство», «Автоматизований розподіл», «Електронний архів» та «Судова статистика». III підсистема ЄСІТС передбачає управління фінансово-господарськими процесами та охоплює такі модулі як «Управління персоналом, фінансовим та бухгалтерським обліком» та «Управління фінансово-господарською діяльністю». IV та V підсистеми – це «Єдиний контакт-центр судової влади України» та «Комплексна система захисту інформації».

З приводу поняття «Електронний суд», зазначимо, що він є одним із сервісів ЄСІТС. «Електронний суд» забезпечує обмін електронними документами між учасниками судового процесу. Дає можливість користувачеві подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, а також отримувати судові рішення та інші електронні документи [16, с. 112; 17, с. 106]. Ми повністю підтримуємо даних авторів та вважаємо, що дане визначення цілком охоплює всі важливі ознаки, що описують сутність електронного суду.

Таким чином, визначивши всі важливі для даного наукового дослідження категорії, вбачаємо доцільним перейти до визначення правового регулювання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві.

Так, Основний Закон нашої держави у розділі VIII містить наступні важливі положення: «з метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди» (ч. 4 ст. 125); «суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права» (ст. 129); «основні засади судочинства» (ч. 1 ст. 129) [18].

Наступним нормативним документом є титульний Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [19], який вперше визначив можливість електронного судочинства закріпивши окрему статтю, що присвячена статусу ЄСІТС. Ми не будемо детально перераховувати, що забезпечує ЄСІТС, але зазначимо, що її функціонування значно полегшило роботу суддів та знизило складнощі у доступі до правосуддя, проте деякі питання залишаються не вирішеними, що потребує свого удосконалення.

Не менш важливими є такі нормативно-правові акти як:

– КАСУ, що є важливим нормативним документом у системі правового регулювання застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві України;

– Закон України «Про доступ до судових рішень» [20], що визначає засади функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень, забезпечує своєчасність відображення судових рішень в електронній формі, можливість копіювання, друку, перегляду судових рішень тощо;

– Закон України «Про Національну програму інформатизації» [13], що визначає сутність та значення електронної демократії, електронного урядування, електронного судочинства, ведення електронних інформаційних ресурсів тощо;

– Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» [21] та «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [22] тощо;

– Рішення Вищої Ради правосуддя «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», що визначає роботу та функціонування наступних підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистеми відео-конференцзв'язку; порядок вчинення процесуальних дій в електронній формі з використанням таких підсистем; особливості використання в судах та органах системи правосуддя іншого програмного забезпечення в перехідний період до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи у складі всіх підсистем (модулів) [23].

Аналіз наведених вище нормативно-правових актів свідчить про досить широку та розгалужену систему нормативно-правового забезпечення застосування інформаційних технологій в адміністративному судочинстві України.

Окрім національного законодавства, що регулює питання інформаційних технологій в адміністративному судочинстві, слід приділити увагу рішенням Верховного Суду України та Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) з питань застосування інформаційних технологій у діяльності суду.

Зокрема, Касаційний цивільний суд Верховного Суду вважає за можливе надсилання електронних документів до суду не лише через електронний кабінет у системі ЄСІТС, але й на офіційну електронну адресу суду, проте Касаційний адміністративний суд Верховного Суду дотримується інакшої позиції, – суд вважає доцільним надсилати документи в електронній формі виключно через підсистему «Електронний Кабінет». Дане питання, на нашу думку, потребує унормування з метою формування єдиної судової практики правозастосування.

Так, ряд рішень ЄСПЛ говорять про те, що для діяльності як національного так й міжнародного суду важливим елементом здійснення правосуддя є саме відповідне інформаційно-технологічне забезпечення, застосування ІТ тощо. Для прикладу, у справі «*Lawyer. Partners a.s. v. Slovakia*» (рішення від 16 червня 2009 р.) ЄСПЛ вказав, що відмова судів через брак обладнання у прийнятті позовних заяв в електронній формі порушує право на доступ до суду. В цій справі національний суд відмовив у прийнятті позовної заяви, до якої були додані докази на електронному диску, оскільки суд не мав обладнання для прочитання диску, при цьому законодавство країни передбачало можливість звернення до суду в електронній формі. В іншій справі – «*Xavier Lucas v. France*» (рішення від 9 червня 2022 р.) ЄСПЛ зазначив, що відмова судів прийняти до розгляду апеляційну скаргу, подану в паперовій формі, замість електронної через неможливість заповнити її належним чином внаслідок недоліків програми, що використовується для заповнення формуляра, становить надмірний формалізм і підриває справедливість судового розгляду [24].

Додатково, попри значну кількість нормативних документів та наявну судову практику, нині продовжують залишатися певні недоліки, пов'язані із застосуванням електронного адміністративного судочинства. Зокрема, у разі подання документів в електронній формі часто виникають труднощі з ідентифікацією електронного підпису, який має відповідати вимогам акредитованих центрів сертифікації ключів. Також виникають труднощі зі сплатою та перевіркою судового збору через затримки передачі даних у систему. Інші проблеми включають прогалини у відображенні наявності у судді аналогічної справи, відсутність порядку передачі електронної справи до суду вищої інстанції, а також відсутність регулювання порядку ознайомлення сторін з електронною справою в суді.

Таким чином, можна констатувати, що незважаючи на намагання створити узгоджену систему електронного адміністративного судочинства, продовжують існувати проблеми, що потребують свого вирішення та належного правового врегулювання. Адже належне забезпечення адміністративного судочинства сучасними інформаційними технологіями впливатиме на рівень доступності учасників до провадження та надаватиме їм можливість оперативного подання процесуальних документів та доказів.

Висновки. У сучасних умовах цифровізації суспільства інформаційні технології стали невід'ємним елементом ефективного функціонування судової системи. Їх застосування у сфері адміністративного судочинства сприяє забезпеченню реалізації права на справедливий суд, гарантованого Конституцією України.

Нормативно-правова база України створює умови для функціонування електронного судочинства, проте наявні прогалини, такі як недостатня регламентація передачі справ і складнощі з ідентифікацією електронних підписів, потребують доопрацювання.

Відсутність чіткого визначення поняття «інформаційні технології» в законодавстві України не створює суттєвих проблем, оскільки доктринальне трактування, на нашу думку, є достатнім для правозастосування. Надмірне закріплення визначень у законодавстві може призвести до складнощів у їх оновленні відповідно до технологічного розвитку, створюючи ризик правової ригідності. Для уникнення розбіжностей у тлумаченні в статті запропоновано визначення, яке враховує специфіку застосування ІТ в адміністративному судочинстві.

З метою забезпечення ефективності адміністративного судочинства в умовах цифровізації, важливо продовжувати: 1) удосконалювати нормативно-правову базу, впроваджуючи єдині стандарти електронного судочинства; 2) підвищувати технічну спроможність судів через модернізацію обладнання та програмного забезпечення; 3) забезпечувати рівний доступ до електронних судових послуг для всіх учасників судового процесу, особливо вразливих верств населення; 4) здійснювати систематичне навчання суддівського корпусу та працівників апарату суду сучасним інформаційним технологіям; 5) запроваджувати дієві механізми захисту даних в електронному судочинстві, враховуючи стандарти кібербезпеки.

Отже, інформаційні технології, будучи рушійною силою трансформації адміністративного судочинства, мають значний потенціал для вдосконалення процесів правосуддя, але їх ефективне застосування вимагає системного підходу до розв'язання існуючих проблем на рівні законодавства, технічної інфраструктури та організаційної координації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015-2020 роки. URL: <https://nsj.gov.ua/files/1467884108%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%81%D1%83%D0%B407.pdf> (дата звернення: 01.10.2024).
2. Головацька О.В., Литвиненко Я.В. Розвиток інформаційних технологій в Україні. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31930/2/FAPMT_2020_Golovatska_O-Development_of_information_154.pdf (дата звернення: 03.10.2024).
3. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки : Указ Президента України від 11.06.2022 № 231 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
4. Петренко В.С. Інформаційні технології у судочинстві. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 26. С. 74–78.
5. Єсімов С.С. Реалізація принципу змагальності в адміністративному судочинстві при використанні інформаційних технологій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. URL: <https://apjournal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/48.pdf> (дата звернення: 03.10.2024).
6. Буханевич О.М. Теоретико-правові та праксеологічні засади надання послуг в діяльності центрів надання адміністративних послуг в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2016. 455 с.
7. Судова реформа в Україні // Вікіпедія / матеріал із вільною енциклопедією: сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96#%D0%86%D0%BD%D1%88%D1%96_%D0%BF%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%82%D0%B8_%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8 (дата звернення: 03.10.2024).
8. Пятигора К.В. Правове регулювання електронного адміністративного судочинства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 340–343.
9. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 9-е, зі змінами. Львів: Край, 2007. 178 с.
11. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум. 2001. С. 488.
12. Бойко І.М. Означення поняття «інформаційні технології» // Онлайн ресурси / Кафедра інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини : сайт. URL: https://informatika.udpu.edu.ua/?page_id=5889 (дата звернення: 03.10.2024).
13. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191> (дата звернення: 03.10.2024).
14. Туров В.Д. Використання інформаційних технологій та етапі доказування в адміністративному судочинстві України. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 82. Ч. 2. С. 278–283.
15. Ковалів М.В., Гаврильців М.Т., Стахура І.Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник / М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, І.Б. Стахура. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.

16. Кайдашев Р.П. «Електронний суд» як ефективний засіб забезпечення права на перегляд судового рішення в разі втрати матеріалів адміністративної справи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2014. Вип. 29 (2.3). С. 110–114.
17. Пономаренко В.О., Салнцева Х.В. «Електронний суд: недоліки та переваги». URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-53-55.pdf> (дата звернення: 03.10.2024).
18. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
19. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
20. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 № 3262-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
21. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
22. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 851-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 03.10.2024).
23. Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої Ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#top> (дата звернення: 03.10.2024).
24. Сакара Н. Застосовуючи інформаційні технології в судочинстві, необхідно забезпечити право на справедливий судовий розгляд // новини / Верховний Суд: сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1415412> (дата звернення: 03.10.2024).